

Sprawozdanie

**Komisji gospodarstwa kraj. o wniosku p. Kramarczyka
w sprawie zmiany rozporządzenia c. k. Namiestnictwa
dotyczącego handlu nierogacizną dotkniętą chorobą
wągrowską.**

Wysoki Sejmie!

Wniosek p. Kramarczyka dążący do uchylenia przepisów objętych rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 28. czerwca 1888 r. l. 57.594 jest uzasadniony trudnościami w hodowli i handlu nierogacizną głównie dla włościan, którzy w skutek wymienionych przepisów odczuwają bardzo doniosły, niemal egzystencyą całych rodzin i gospodarstw zachwiać mogący wpływ na stosunki ekonomiczne włościan. — Komisya gospodarstwa krajowego uważa za słuszne rozszerzyć to pojęcie na wszystkich producentów nierogacizny, zaznaczając tę może tylko różnicę, że o ile u włościanina doznany zawód może bezpośrednio zachwiać podstawą jego bytu, o tyle w większej własności w miarę produkcyi na większą skalę stać się on musi powodem do dalszego chylenia się ku upadkowi wśród nazbyt zresztą trudnych warunków ekonomicznych.

Wymienione rozporządzenie ma na celu ochronią konsumenta przed szkodliwymi dla zdrowia ludzkiego skutkami przy spożywaniu mięsa wągrowatego. W przepisach swych sięga ono jednak o wiele dalej poza granicę chwalebnej pieczołowitości o zdrowie ludzkie a biorąc w opiekę ludzkość w ogólności, powoduje równocześnie upadek poważnej jego części a to klasy rolników.

Sprawa ta dawniej już częstokroć poruszana i omawiana w kołach producentów skłoniła Wydział krajowy w roku przeszłym do jej zbadania a to na podstawie kompetentnej opinii fachowej.

Wywód fachowy p. Teofila Sochaniewicza krajowego nauczyciela weterynaryi dowodzi, że wprowadzić wągry w mięsie znajdujące się są trudne do zniszczenia, że jednak ciepłota wrzenia bezpośrednio na nie działająca niszczy ich żywotność a tem samem spożywanie wągrowatego mięsa odpowiednio przyrządzonego — dla zdrowia ludzkiego szkodliwym być nie może. Ztąd wynika, że przepis o oględzinach mięsa

do użytku ludzkiego przeznaczonemu słusznie ogranicza handel węgrowatym mięsem, o ileby ono nie odpowiadało warunkom stosownego przyrządzenia dla konsumpcji. Odnosna ustawa (§§. 923, 924, 925. księgi ustaw cywilnych z r. 1811) zdaje się też uwzględniać możliwość zużytkowania takiego mięsa, przyznając nabywcy sztuki, u której choroba węgrows została stwierdzoną, prawo zwrotu jej sprzedawcy, który jednak przy pełnym prawie zużytkowania jej w właściwy sposób, winien tylko nabywcy zwrócić cenę kupna. C. k. Namiestnictwo jednak zaostrza to prawo w sposób o wiele bolesniejszy dla producenta, a to przez wymienione na wstępie rozporządzenie, mocą którego każde mięso do użytku ludzkiego niezdatne nie może być po urzędowym sprawdzeniu tego faktu z rzeźni wydane, ale musi być bezzwłocznie w odpowiedni sposób zniszczone lub nieszkodliwym uczynione. Za wykonanie tego przepisu odpowiedzialnym jest osobiście fachowy dozorca rzeźni (weterynarz, lekarz lub oglądaczy).

Na podstawie wydanego świadectwa potwierdzającego sprawdzenie węgrows i donoszące o zniszczeniu mięsa nabywca odnośnego zwierzęcia żąda od sprzedawcy zwrotu ceny kupna, co wywołuje nierozjemne konflikta, znajdujące zazwyczaj swój koniec w wyroku sądowym, skazującym sprzedającego na zwrot otrzymanej kwoty, a w dodatku na pokrycie kosztów sporu.

Nadto zauważyć należy, że przy wielkiem podobieństwie pojedynczych sztuk u nierogaczyny i przy braku zewnętrznych odznak przez piętnowanie, tożsamość zwróconej producentowi sztuki — choćby nawet zniszczenie zarządzone nie zostało — jest do udowodnienia nadzwyczaj trudne, zwłaszcza po jej zabiciu, po którym dopiero węgry sprawdzone zostały. Paszporty bowiem poszczególne dla każdej sztuki w gminie wydawane a zwykle jedne do drugich zupełnie podobne, bywają przy naładowaniu na kolej przez handlarzy wymieniane na jeden na cały transport opiekający paszport.

Tu już rzeczywiście trudno przypuścić, by pamięć kupca w danym wypadku nie zawiodła i aby zawsze rzeczywisty sprzedawca bez żadnej wątpliwości do odpowiedzialności był pociągany.

W słusznym więc ocenienu poważnych niedogodności w handlu nierogaczyną i wynikających stąd donoszących następstw dla producentów mięsa świnińskiego, Wydział krajowy zajmujący się tą sprawą, spowodował odezwę c. k. Namiestnictwa z d. 28. maja 1897 l. 78.378, do której dołączonym został projekt zmiany odnośnego rozporządzenia wraz z pouczeniem, wypracowanym na podstawie opinii c. k. Rady zdrowia i z prośbą o ewentualne wnioski co do zmian w tym projekcie.

Wydział kraj. przedłożył ten projekt i fachową opinię kraj. weterynarza kraj. Komisji dla spraw rolniczych do zaopiniowania.

Komisja rolnicza rolnicza wzorując się na dotyczące przepisy, obowiązujące w Niemczech i opierając się na fachowym wywodzie kraj. weterynarza doradzała zmian w projektowanym rozporządzeniu w tym kierunku, by mięso węgrowate przy oględzinach dzielone było na trzy kategorie, a to:

1. na mięso, w którym zaledwo kilka węgrows się znajduje, a które po wyłuszczeniu tych pasożytów może być dopuszczonem do handlu,
2. dalej na takie, w którym jest więcej węgrows, a które może być dopuszczonem do sprzedaży na osobnych straganach z ostrzegającym napisem, że przed spożyciem winno być dokładnie ugotowanem,
3. wreszcie na mięso, pochodzące od sztuk z wielką ilością węgrows, które tylko dla celów przemysłowych mogłoby być zużytkowane

Wydział krajowy nie przychylił się jednak do tego zdania, a łącząc się raczej ze zdaniem, wyrażonem w projekcie c. k. Namiestnictwa, uznał, że mięso węgrowate jedynie ugotowane może być do sprzedaży dopuszczone.

Różnica między zdaniem Wydziału krajowego a projektem c. k. Namiestnictwa polegała jedynie na opinii, że projektem objęty zakaz wywozu mięsa ugotowanego, lub tłuszczu przetopionego ze świń wągrowatych do innej miejscowości celem sprzedaży nie jest należycie usprawiedliwiony ani względami polityki sanitarnej ani weterynaryjno-policyjnymi. W tym względzie nawiązał też Wydział krajowy rokowania z c. k. Namiestnictwem, które wedle zasiągniętych informacji z korzystnym dla opinii Wydziału krajowego wynikiem załatwione zostały.

Komisyja Gospodarstwa krajowego uważa zasadnicze stanowisko, jakie w tej sprawie zajęła Komisyja dla spraw rolniczych za jedynie wskazane, aby uchronić choć częściowo ubogą ludność wiejską od tych mnogich trudności, z którymi przy wychowie i handlu nierogacizną ma do walczenia. — Do tego zapatrywania skłania Komisyję gosp. kraj. również okoliczność, że sposób wykonywania oględzin zwierząt na rzeź przeznaczonych, nie wyłączając nawet centrów handlu jak Lwów, Kraków i inne większe miasta, nie daje rzeczywistej pewności, by łatwe przemycanie mięsa wągrowatego w wyrobach masarskich uznaniem być mogło za wykluczone.

Komisyja jest więc zdania, że w tym wypadku najostrzejsze nawet rozporządzenia nie mogą korzystnie zastąpić środków ostrzegających publiczność przed nabywaniem mięsa wągrowatego, a to z powodu, że odułose przepisy, nie dające się łatwo wykonać, bywają zwykle korzystną dla przemysłników premią.

Niemniej ważnym jest wzgląd na pojawienie się odmiany wągrowskich zwanych „tenia media cancellata“ w mięsie bydła rogatego, co do której austriackie przepisy weterynaryjno-policyjne nie zawierają tych samych, co u nierogacizny ograniczeń w handlu.

Przy braku odpowiedniej i bezwzględnie skutecznej — bo niemożliwej kontroli znaczna ilość mięsa wągrowatego dochodzi do konsumcyi a to potajemnie lub nawet za mileżącym przyzwoleniem miejscowych władz; a i też wreszcie sztuk wągrowskich bywa zużytkowanych przez właścicieli i ich rodziny z konieczności, gdy handlarz podejrzanej a rzeczywicie wągrowskiej sztuki kupić nie chce.

Nie więc dziwnego, że ludność mniej oświecona traci wiarę w szkodliwość mięsa wągrowskiego a ostre przepisy, nakazujące jego bezwzględne niszczenie, uważa za lokalną sekaturę, co daje pochop tak hodowcom, jakoteż rzeźnikom do możliwego a w praktyce niazbyt nawet ryzykownego ich ominięcia;

Wychodząc więc z założenia, że przestrzeganie, by mięso wągrowskie bez ostrzeżenia nie dochodziło do konsumcyi o wiele jest łatwiejszem jak dokładne wykonywanie przepisów, gdy dalej kontrola o tyle łatwiejszą być musi, o ile korzyści z przemysłnictwa się zmniejszą a zmniejszyć się muszą, gdy nie pełna, lecz tylko część wartości stratę przyniesie; gdy wreszcie przepisy te nie mogą znaleźć zastosowania i przystępu do każdej zagrody wiejskiej a tem samem nie mogą usunąć niebezpieczeństwa. — komisyja gospodarstwa krajowego przeto jest zdania, że stosowne ostrzeżenie ludności, bądź to w formie tablic ostrzegających bądź też w formie pouczenia jej o skutkach spożywania mięsa wągrowskiego stosownie przyrządzonego o wiele donioślejszy odniesie sukces, jak dziś obowiązujące przepisy.

To samo da się powiedzieć o projekcie, by mięso wągrowskie tylko w stanie ugotowanym do handlu przypuszczonem było. Już bowiem jasna wskazówka na wągrowskość sama przez się musi obniżyć cenę towaru, a gdy się dołączy doń konieczność szybkiej rozprzedaży ze względu na łatwość zepsucia, — natenczas wartość jego zejdzie do zera a przemysłnictwo pojawi się znowu i ochrona przed spożywaniem szkodliwego pożywienia będzie tak samo iluzoryczną.

Będzie również rzeczą arcywątpliwą, czy ugotowanie dokładnie przy stopniu ciepłoty niszczącej węgry dokonaniem zostało.

Oto powody, dla których komisyja gospodarstwa kraj. po myśli komisyi dla spraw rolniczych oświadcza się za dopuszczeniem mięsa wągrowskiego do handlu bez dalszych ograniczeń a jedynie pod warunkiem, by sprzedaż takiego mięsa mogła odbywać się tylko w lokalach i straganach, w których byłoby umieszczone łatwo dostrzegalne ostrzeżenie, że mięso w tych miejscach sprzedawane jest wągrowskie i tylko po

dokładnem ugotowaniu może być używane. — Mięso bowiem takie, jako tańsze będzie przystępniejszym dla uboższej ludności, u której instynkt samozachowawczy obudzi się o wiele łatwiej przy życzliwym ostrzeżeniu, jak przy przymusowych przepisach, podawanych co do skuteczności częstokroć w wątpliwość. — Równie korzystnie oddziaływać mogą stosowne pouczania ludności w formie odezw władz politycznych i autonomicznych a także broszurek odpowiedniej, łatwo przystępnej treści i takichże wykładów w szkołach ludowych.

Zmiana rozporządzeń w kierunku powyżej wskazanym spowoduje niezawodnie o wiele skuteczniejszą ochronę publiczności przed szkodliwym używaniem niezdrowego pożywienia i uwolni również producenta od możliwych trudności i strat, na jakie obecnie obowiązujące ustawy go narażają, — usuwając równocześnie jeden z powodów słusznych skarg i narzekañ ze strony stanu włościańskiego, które go podatnym czynią do podszeptów, mających na celu wywołanie wrogiego dla obecnych stosunków społecznych usposobienia.

Na podstawie powyższego wywodu Komisya gospodarstwa krajowego przedstawia Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek :

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, by zniósł obecnie obowiązujące przepisy, dotyczące postępowania z mięsem wągrowatem, objęte rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z d. 28. czerwca 1888 L. 57.594. i aby w miejsce tychże wydał przepisy, dozwalające w każdej miejscowości, gdzie są rzeźnie publiczne zakładać jatki specjalnie dla mięsa wągami dotkniętego-

Lwów dnia 12. lutego 1898.

Przewodniczący :

Gorayski.

Sprawozdawca :

Vivien.